

สารานุกรม

การดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจแบบผสม: ข้อบกพร่องและแนวทางในการแก้ไข

1. คำนำ

การต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่เรียกกันว่าคนงานและนายทุนของระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่ประเทศไทยเราได้ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดแนวความคิดในอันที่จะปรับปรุงการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจดังกล่าว เพื่อให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติ ระบบเศรษฐกิจแบบผสมมีลักษณะที่สำคัญ ๆ รวม 4 ประการ กล่าวคือ (1) การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน (2) การดำเนินธุรกิจโดยเอกชน (3) การดำเนินธุรกิจโดยอาศัยกลไกราคา และ (4) การดำเนินธุรกิจโดยมีการแข่งขัน

ระบบเศรษฐกิจแบบนี้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในรูปต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นของเอกชน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นลักษณะที่มีความสำคัญของระบบ มีกฎหมายยอมรับกรรมสิทธิ์ว่า เจ้าของซึ่งเป็นเอกชนสามารถใช้ไปเพื่อการใด ๆ ก็ได้ รัฐควบคุมแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น การธุรกิจประเภทต่าง ๆ ของระบบก็ดำเนินไปโดยเอกชน ๆ สามารถดำเนินการค้าและธุรกิจได้ค่อนข้างจะเสรี รัฐดำเนินธุรกิจแต่เพียงกิจการบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียของส่วนรวมเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในระยะหลัง ๆ นี้รัฐได้เข้าไปดำเนินธุรกิจเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ การดำเนินธุรกิจของเอกชนอาศัยกลไกราคาเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยราคาสตลาดเป็นตัวกำหนด การที่ราคาสินค้าใดมีราคาสูงก็แสดงให้เห็นว่ามีผู้ต้องการมาก ผู้ผลิตก็จะเพิ่มปริมาณการผลิต การดำเนินธุรกิจของเอกชนมีรากฐานของการแข่งขันซึ่งกันและกัน การแข่งขันทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิต การแข่งขันทำให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ที่สุดของประเทศได้มีโอกาสในการเลือก

2. ข้อบกพร่องของการดำเนินงาน

การดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจแบบผสมได้ดำเนินมาด้วยดีในระยะหนึ่ง แต่ในระยะนี้ได้เกิดแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการดำเนินงานของระบบนี้มีข้อบกพร่องที่ร้ายแรงอยู่หลายประการ คือ (1) ความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ (2) ความเสียหายอันเกิดจากการลงทุน และ (3) การกระจายของทรัพย์สินสมบัติ

ประการแรก ความยากจนได้เป็นปรากฏการณ์ที่ร้ายแรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน ความยากจนดังกล่าวนี้มีลักษณะที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ (1) จำนวนคนยากจนที่เพิ่มขึ้น และ (2) การเพิ่มดีกรีของความยากจน

ความยากจนดังกล่าว เชื่อได้ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่นปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวประชากรเอง และปัจจัยภายนอกอื่นที่เกิดจากการพัฒนาประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถชักตวงผลประโยชน์จากโครงการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศของรัฐบาล ความสามารถในการชักตวงผลประโยชน์ยังคงแตกต่างกัน ประชาชนจำนวนน้อยสามารถชักตวงผลประโยชน์ได้มาก ในแง่ของมูลค่าทรัพย์สินที่มีอยู่เพิ่มขึ้น เช่น การซื้อขายที่ดินเป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่ถึงแม้ว่าจะมีโอกาสให้แรงงานเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังคงมีรายได้จากแรงงานเพียงทางเดียว รวมทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาค่าครองชีพและภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกัน

ประการต่อมา ความเสียหายอันเกิดจากการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนที่มุ่งหวังผลกำไรในระยะเวลานั้นสั้น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมในแง่ของการใช้ทรัพยากร เช่น ป่าไม้ แร่ และการประมง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการทำลายสภาพแวดล้อม ได้แก่ กลุ่มน้ำ ลำธาร ความสะอาดและน้ำเสียอย่างกว้างขวาง ความเสียหายดังกล่าวแล้วนั้นนับวันแต่จะทวีมากขึ้นถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังเป็นที่คาดว่าในอนาคตความกดดันทางด้านปริมาณทรัพยากรจะมีมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ถ้าหากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความขาดแคลนดังกล่าว

ประการสุดท้าย ทรัพย์สินสมบัติรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่กระจายไปสู่มือของคนส่วนใหญ่ หากแต่ยังตกอยู่กับส่วนน้อย ทำให้เกิดความสลับซับซ้อนในแง่ของการมีอำนาจ ความมีโอกาสของคนบางกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มน้อย ในขณะที่อีกกลุ่มใหญ่ยังคงยากจน รวมทั้งไม่มีโอกาสในการปรับปรุงตนเอง คนยากจนทั่วไปย่อมจะมีความรู้สึกรุนแรงถ้าได้ทราบว่าบุคคลกลุ่มหนึ่งมีทรัพย์สินสมบัติมาก มีโอกาสดีรวมทั้งมีอำนาจมาก ความรู้สึกดังกล่าวย่อมไม่เป็นที่เหมาะสมที่จะปล่อยให้เกิดขึ้นในสังคมที่กำลังก้าวหน้า

3. แนวทางการแก้ไขข้อบกพร่อง

นโยบายทางเศรษฐกิจควรเป็นไปในแบบที่ธุรกิจหรือวิสาหกิจทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการค้า การธนาคาร การเกษตร การอุตสาหกรรม ฯลฯ ยกเว้นธุรกิจขนาดเล็ก ๆ ควรดำเนินการใน 2 รูป คือ

(1) บริษัทมหาชน

(2) สหกรณ์

บริษัท ห้างร้าน ธนาคาร สถาบันการเงิน บริษัทประกันภัย โรงเรียน มหาวิทยาลัย กวอตุลลาหกรรม กิจการรถเมย์ ฯลฯ ควรจะมีการจำหน่ายหุ้นให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรจะทำให้มีความสำคัญในการจำหน่ายแก่พนักงาน ลูกจ้างและคนงานที่ทำงานในกิจการต่าง ๆ ดังกล่าว ราคาหุ้นควรจะเป็นไปในราคาที่ต่ำเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถระดมทุนจากประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้ทำได้อย่างกว้างขวาง การจำหน่ายหุ้นควรพิจารณาถึงกิจการที่ดำเนินอยู่แล้ว ควรให้นายทุนได้ทยอยขายหุ้น นํ้าหุ้นออกขายแก่ประชาชนทั่วไป โดยในระยะแรกนายทุนอาจถือไว้เป็นจำนวนมาก ในระยะแรกต่อ ๆ ไปก็ควรที่จะกระจายหุ้นออกไปด้วย นอกจากนี้กิจการใดที่กำลังดำเนินอยู่ ก็ต้องมีการขยายกิจการก็ควรให้มีการเพิ่มทุนโดยการขายหุ้นเพิ่มขึ้น ส่วนธุรกิจใดที่เป็นธุรกิจใหม่ ก็ควรที่จะขายหุ้นแก่ประชาชนทั่วไปรวมทั้งลูกจ้างและคนงานของตน

ถ้าธุรกิจใดไม่สามารถดำเนินการในรูปแบบบริษัทมหาชนได้ เช่น การเกษตร ก็ควรจะดำเนินการในรูปแบบของการสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ผู้ผลิต สหกรณ์ผู้บริโภค ฯลฯ กระทรวงพาณิชย์ต่าง ๆ รวมถึงรัฐวิสาหกิจควรจะได้ดำเนินการสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ และควรจะได้ส่งเสริมบังคับให้ดำเนินกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชนโดยทั่วไป การเกษตรกรรมสาขาต่าง ๆ นั้น ถ้าไม่ดำเนินไปในรูปแบบของสหกรณ์แล้วก็ไม่มีความที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนและการกีดกันของคนกลางได้เลย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของการผลิต การรวมตัวของคนกลาง การคมนาคม และการอยู่กันอย่างกระจัดกระจายของเกษตรกรเป็นต้น

การดำเนินธุรกิจหรือวิสาหกิจในรูปแบบของบริษัทมหาชนและสหกรณ์นี้ เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่ร้ายแรงอันเกิดจากการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจแบบผสม อันได้แก่ การปรับปรุงกลไกที่สำคัญของระบบดังกล่าว เป็นความพยายามที่จะให้โอกาสและความเสมอภาคแก่ประชาชนส่วนใหญ่โดยไม่เลือกว่าบุคคลนั้น ๆ จะเป็้นนายทุน ข้าราชการ คนงาน ชาวนา ชาวไร่ เป็นที่เชื่อว่าระบบเศรษฐกิจที่มีการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบริษัทมหาชนและสหกรณ์นี้จะเป็นระบบเศรษฐกิจของประชาชนจำนวนมากอย่างแท้จริง

4. ผลดีของการดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบริษัทมหาชนและสหกรณ์

ผลดีที่เห็นโดยชัดเจนก็คือ เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาค่ามขัดแย้งของคนงาน และนายทุน ฝ่ายคนงานเห็นว่าตนไม่ได้รับสิ่งใดตอบแทนจากการลงแรงของตน นอกจากค่าแรงงานของตนเท่านั้น จึงไม่ยินดียินร้าย ไม่เต็มใจ ไม่รับผิดชอบในการทำงานอย่างเต็มที่ กล่าวคือ คนงานคิดว่าตนเองไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการเลย ดังนั้นนายทุนเองก็พยายามลงทุนอย่างฉาบฉวยจะต้องรีบถอนทุนโดยเร็วในระยะเวลาอันสั้น การกระทำในลักษณะนี้จึงเกิดการชูครีต เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม กตค่าแรงงาน รวมทั้งไม่สนใจต่อการสวัสดิการของคนงาน เป็นต้น

เมื่อคนงานได้มีโอกาสเป็นเจ้าของกิจการโดยการถือหุ้น ตนเองก็จะได้รับประโยชน์ในแง่ของการได้รับเงินปันผลเป็นค่าตอบแทน การมีหลักทรัพย์ประเภทหุ้นซึ่งอาจจะนำเอาไปใช้ได้ เช่น เป็นหลักประกันการกู้ยืม เป็นต้น คนงานย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำงาน เพราะว่าตนเองมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งจะมีส่วนได้ในการดำเนินงานของกิจการ ถ้ามีผลกำไรมากตนก็มีโอกาสได้เงินปันผลมากขึ้น ดังนั้นนายทุนเองก็จะเกิดความมั่นใจว่าคนงานจะตั้งใจรับผิดชอบ ไม่นัดหยุดงานโดยพร่ำเพรื่อ เมื่อนายทุนเกิดความมั่นใจ นายทุนก็อาจจะเลิกล้มความคิดทางด้านการศึกษาชูครีต การลงทุนฉาบฉวยเพื่อหวังผลกำไรอย่างรวดเร็ว ด้านสังคมหรือประเทศชาติเองก็จะได้รับประโยชน์ในแง่ของความสงบสุขของสังคม ทรัพยากรของสังคมไม่ถูกทำลายไปง่าย ๆ เพื่อเห็นแก่ผลประโยชน์ในระยะสั้น สภาพแวดล้อม เช่น แม่น้ำ ลำธาร อากาศ ก็จะไม่ถูกทำลายไปมากดังเช่นในปัจจุบัน ผลในขั้นปลายก็คือ การที่ประชาชนคนไทยเราทุกคนไม่ว่าจะเป็นนายทุน คนงาน ข้าราชการ ชาวไร่ ชาวนาค่างก็จะมีคุณภาพของชีวิตที่ดีที่สูงขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งหมายถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนในชาติได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

สมนึก แดงเจริญ

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์